

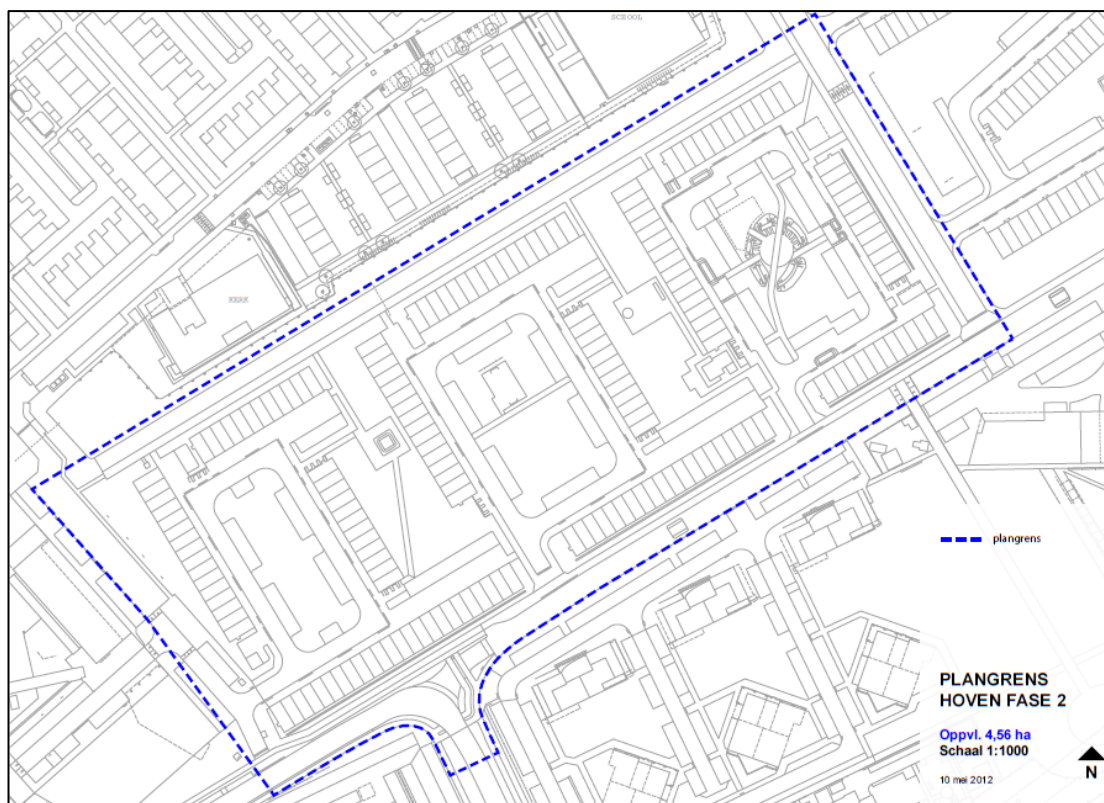
Notitie

Opdrachtgever: C. van Hemert, Gemeente Capelle aan den IJssel.
Auteur: A. De Baerdemaeker.
Betreft: Vleermuisonderzoek De Hoven II, Capelle aan den IJssel
Projectnummer: 1412
Datum: 11 april 2017
Status: Definitief

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

Uit een eerder dit jaar uitgevoerd quick scan is gebleken dat de flatgebouwen van de Hoven in Capelle aan den IJssel mogelijk verblijven van beschermde vleermuizen bevatten (De Baerdemaeker 2016). De aanwezigheid van 45 vleermuiskasten aan de gevels van deze flats (Figuur 2, blz 7) maken dit aannemelijk. Omdat er sprake is van het voornemen tot sloop heeft Bureau Stadsnatuur in opdracht van Gemeente Capelle aan den IJssel nader onderzoek naar de aanwezigheid en het gebiedsgebruik door vleermuizen uitgevoerd. De werkwijze, resultaten en de gevolgtrekkingen van dit onderzoek staan in voorliggende notitie.

Figuur 1. Onderzoekgebied de Hoven II, Capelle aan den IJssel.

Huidige wetgeving (Flora- en faunawet)

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet (Ffwet), die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de Ffwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

- artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- artikel 9:* Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- artikel 10:* Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- artikel 12:* Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- artikel 13:* Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreepad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen indien deze van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen, waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

- Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).
- Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)
- Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EZ goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan

moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de Ffwet.

Veranderingen in de wetgeving (Wet Natuurbescherming)

Op 15 december 2015 is de Wet Natuurbescherming door de Eerste Kamer aangenomen. De datum van de inwerkingtreding is 1 januari 2017. De Wet Natuurbescherming vervangt drie actuele wetten, te weten de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. Daarmee zijn gebiedsbescherming en soortbescherming bij elkaar gebracht in één Nederlandse wet.

Deze wet beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) zijn in de Wet Natuurbescherming geïmplementeerd: soorten en vegetatietypen waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, worden beschermd onder de nieuwe Wet Natuurbescherming. Beschermde Natuurmonumenten echter niet meer, tenzij provincies ze beschermen via provinciaal beleid. Ongeveer 200 soorten verliezen hun bescherming in vergelijking met Ffwet, voornamelijk vaatplanten en zeevissen. De zorgplicht voor alle soorten blijft bestaan. Gedragscodes blijven ook intact, zij het dat de samenstelling van beschermde soorten wijzigt en deze daarop aangepast moeten worden.

In de toekomst zal bij het vaststellen van de nieuwe Omgevingswet (naar verwachting in 2019) de Wet Natuurbescherming weer opgenomen worden, samen met vele andere wetten.

De meeste verantwoordelijkheden verschuiven van het Ministerie van EZ (met uitvoerende dienst RVO) naar provinciaal niveau. Vrijwel alle ontheffingsverlening, uitvoering van de wet en handhaving zal uitgevoerd gaan worden door de provincies. Belangrijke procedurele wijziging hierbij is, dat wanneer er sprake is van een omgevingsvergunning, ontheffingen voor de beschermde soorten vanaf de inwerkingtreding van de wet mogen aanhaken. De gemeente moet dan een volledigheidstoets uitvoeren. Met de aanvraag van een

omgevingsvergunning geldt de uitgebreide procedure, en is er een wettelijke beslistermijn van maximaal 26 weken. Wanneer een ontheffing aangevraagd moet worden waarbij geen omgevingsvergunning nodig is, is deze termijn 13 weken met maximaal 7 weken verlenging.

Voor de uitvoering van haar nieuwe taken en bevoegdheden heeft de provincie Zuid-Holland een verordening en een beleidsregel in ontwerp opgesteld. De verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook wordt in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Om moment van schrijven is deze nog niet vastgesteld. In de beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof.

Wet Natuurbescherming

Voor soortbescherming in relatie tot ruimtelijke ingrepen is een aantal artikelen in de nieuwe Wet Natuurbescherming van belang:

- Zorgbeginsel artikel 1.10 en 1.11: net als bij artikel 2 Ffwet is de intrinsieke waarde van soorten vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime, een zorgplicht. Dit zorgbeginsel is vergelijkbaar met de zorgplicht in de Ffwet.
- Actieve soortbescherming, artikel 1.12. Provincies moeten verplicht beleid opstellen voor de bescherming van soorten, specifiek in hun eigen provincie. Dit beleid is nog in ontwikkeling en de inhoud nog niet bekend.

Er worden in de Wet Natuurbescherming drie beschermingsregimes onderscheiden:

- **Soorten van Vogelrichtlijn:**

Bescherming van alle in het wild levende vogels in de EU, beschreven in artikel 3.1-3.4.

Dit beleid verandert deels t.a.v. Ffwet. Het begrip "opzettelijk" is bij doden, vangen en verstoring van nesten etc. opgenomen. Hieronder valt ook het begrip "voorwaardelijk opzet". De grote verandering is dat verstoring onder de nieuwe wet is toegestaan, mits de staat van instandhouding van de soort maar niet in het geding komt. Degene die de verstoring begaat, moet dan aantonen dat er geen verstoring van wezenlijke invloed is. Verstoring van broedende vogels (op nest) en eieren blijft verboden. De provincie kan vrijstellingen maken en ontheffingen verlenen.

- **Soorten van Habitatrichtlijn:**

Bescherming van dier- en plantensoorten in artikel 3.5-3.9:

- A. die strikt beschermd zijn op grond van Habitatrichtlijn bijlage IV, Verdrag van Bern bijlage I en II, Verdrag van Bonn bijlage I.
In geval van ontheffing of vrijstelling moet aan drie voorwaarden voldaan worden: dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat, de handeling noodzakelijk is (diverse redenen mogelijk, waaronder die van groot openbaar belang met redenen van sociale en economische aard) en tot slot alleen wanneer er geen afbreuk gedaan wordt aan de gunstige staat van instandhouding van de soort in haar natuurlijke verspreidingsgebied.
- B. die streng beschermd zijn Habitatrichtlijn bijlage V, Verdrag van Bern bijlage III, Verdrag van Bonn bijlage II. waarvoor maatregelen moeten worden getroffen indien de gunstige staat van instandhouding in het geding is.
In geval van ontheffing of vrijstelling moet alleen voldaan worden aan de eis dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt. Hiervoor zijn maatregelen verplicht.

Ook hier is het opzetvereiste van toepassing, maar in tegenstelling tot vogels is er geen uitzondering dat 'verstoring toegestaan is zolang het niet van wezenlijke invloed is'. Via een AMvB kunnen nog nadere regels gesteld worden. De provincie kan vrijstellingen maken en ontheffingen verlenen, met in achtname van de belangen.

- **Andere soorten:**

Dit zijn de in de bijlage bij artikel 3.10 van Wet natuurbescherming genoemde soorten. Op deze

bijlage staan zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten. Onderdeel A bevat de fauna, onderdeel B de flora.

Deze lijst is een nationale toevoeging en betreft soorten die in principe een landelijke achteruitgang kennen. In praktijk is deze bescherming lichter en verwacht wordt dat ontheffingen vrij gemakkelijk verkregen kunnen worden, aangezien er niet de zwaardere belangen gelden voor de soorten van de Europese richtlijnen. Ruimtelijke ontwikkeling is een geldig belang voor een ontheffing (art 3.10.2 onderdeel a). Opzettelijk verstoren in algemene zin, wordt voor deze groep niet genoemd als verbod. De provincies kunnen voor deze lijst vrijstellingsbesluiten maken. Op dit moment staan ook zeer algemene soorten op deze lijst; mogelijk zal er een vrijstellingsbesluit of AMvB opgesteld worden hoe hier mee om te gaan.

Provincies zijn bevoegd om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor de groep Andere soorten, waardoor bij overtreding van de verbodsbepalingen de noodzaak tot ontheffing vervalt. De provincie Zuid-Holland, heeft een conceptverordeningen gepubliceerd, welke op 9 november 2016 vastgesteld zal worden.

Gedragscodes vallen onder een vrijstellingsregeling. Dit blijft onder het Ministerie van EZ vallen, zij het dat het Ministerie daartoe overlegt met GS. Deze mogelijkheid staat beschreven in artikel 3.31. Bestaande gedragscodes moeten bij inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming opnieuw vastgesteld worden door het ministerie van EZ. Ze dienen te worden aangepast aan de nieuwe wet zodat de Gedragscode aansluit aan zowel de verbodsbepalingen en handelingen als de soortlijsten van de nieuwe wet. Voor nieuw beschermde soorten waarvoor geen mitigerende maatregelen zijn opgesteld in gedragscodes zal mogelijk een ontheffing noodzakelijk zijn.

Een door de Minister van EZ goedgekeurde gedragscode geeft vrijstelling voor de verboden bedoeld in de artikelen 3.1, 3.2, zesde lid (soorten Vogelrichtlijn), 3.5, 3.6 tweede lid (soorten Habitatrichtlijn), of 3.10, en de krachtens artikel 3.11, eerste lid, geldende verplichting tot melding (Andere beschermde soorten).

Nieuw is dat ook vogels in de gedragscodes meegenomen kunnen worden. Dit kan betekenen dat er minder vaak een ontheffingsaanvraag nodig is, maar dat veldonderzoek nog altijd nodig blijft om te bepalen welke beschermde soorten aanwezig zijn om de maatregelen daarop af te kunnen stemmen.

Een gedragscode kan namelijk gelden voor bestendig beheer maar ook voor ruimtelijke ontwikkelingen, en geldt voor alle beschermde soorten, mits de handelingen niet van wezenlijke invloed zijn.

Zorgplicht

Net als in de Ffwet is in de nieuwe Wet Natuurbescherming een zorgplicht opgenomen, een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

Figuur 2. De vleermuiskasten op de flats van De Hoven in Capelle aan den IJssel zijn duidelijk zichtbaar. Sommige kasten (zoals die op deze foto) worden 's-nachts beschenen door spotlights. Hierdoor bleven deze kasten onbewoond.

Methodiek

Het gebiedsgebruik door vleermuizen is in de loop van juni tot en met september 2016 onderzocht. Hierbij is met behulp van batdetectors onderzocht welke soorten aanwezig waren en wat hun gedrag was. De richtlijnen van het Vleermuisprotocol zijn hierbij in acht genomen (Vleermuisvakberaad 2013). Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd door twee tot drie waarnemers die parallellen liepen terwijl zij in onderling contact stonden. De in het Vleermuisprotocol aanbevolen waarnemingsduur van twee uur is tijdens het ochtendbezoek van 28 juni ingekort (Tabel 1), omdat de activiteit van vleermuizen afnam tot nul.

Tabel 1. Data en tijden van onderzoek en waarnemers.

datum	tijd	waarnemers
21 juni 2016	22:00-00:00	A. De Baerdemaeker & N. Godijn
11 juli 2016	04:00-06:00	A. De Baerdemaeker & S.D. Elzerman
31 augustus 2016	23:00-00:30	A. De Baerdemaeker & N. Godijn
20 september 2016	04:05-05:30	A. De Baerdemaeker & N. Godijn

Resultaten

Het onderzoek naar kraam- en zomerverblijven (in juni-juli) leverde geen verblijfplaatsen op. Er waren geen zomerverblijven of kraamkolonies aanwezig. Er werden wel enkele vliegende vleermuizen in het onderzoeksgebied waargenomen. Het betrof telkens 1 á 2 exemplaren per avond. In alle gevallen waren het passerende Gewone dwergvleermuizen *Pipistrellus pipistrellus* vanuit omringende woonwijken (waar vermoedelijk verblijfplaatsen waren) of stedelijk groen (de vermeende foerageerplaatsen).

De situatie in de nazomer (augustus-september) week hier sterk van af. Op alle zuidelijk georiënteerde gevels met vleermuiskasten werden paarverblijven van de Ruige dwergvleermuis aangetroffen. Het gaat om zes paarverblijven in totaal (Figuur 3).

De eenvoudige vleermuiskasten bleken ideaal voor mannetjes om te roepen naar langs vliegende vrouwtjes. Met een verrekijker en een sterke zaklamp waren de roepende vleermuizen vanaf de straat te zien (Figuur 4).

In sommige gevallen werden de mannetjes vergezeld door een soortgenoot, vermoedelijk een vrouwtje. We observeerden hoe sommige mannetjes korte rondvluchten maakten in de omgeving om na enkele minuten in precies dezelfde vleermuiskast terug te keren. Ondanks dat de dieren trouwen leken aan één specifieke kast, verdedigden ze de hele gevel tegen rivalen. Er was dus steeds sprake van maximaal één territorium per gevel.

Zowel de Gewone dwergvleermuis als de Ruige dwergvleermuis zijn algemene vleermuissoorten in dit deel van Nederland (Broekhuizen *et al.* 2016).

Figuur 3. De gele sterren duiden de locaties van zes paarverblijven van Ruige dwergvleermuizen aan in het onderzoeksgebied.

Figuur 4. De onderzijde van een vleermuiskast. Rood omcirkeld een mannetje Ruige dwergvleermuis in zijn paarverblijfplaats in De Hoven, Capelle aan den IJssel (31 augustus 2016).

Conclusie

- Er zijn zes paarverblijven van Ruige dwergvleermuizen in het onderzoeksgebied De Hoven aangetroffen. Alle verblijven bevinden zich in houten vleermuiskasten;
- Het verwijderen, aantasten of verplaatsen van de vleermuiskasten kan niet zonder ontheffing van de dan geldende natuurwetgeving worden uitgevoerd;

Gevolgtrekking

Gemeente Capelle aan den IJssel heeft een aantal scenario's voorgelegd met betrekking tot de resultaten van dit onderzoek.

Scenario A

De vleermuiskasten worden op termijn niet meer gebruikt door vleermuizen.

Door uiteenlopende factoren, zoals populatieschommelingen, verschuivingen in habitat-gebruik, het ongeschikt worden van de verblijven (door verval) en verstoringen (bijvoorbeeld door predatoren) kan het gebeuren dat de vleermuiskasten onbewoond raken. Dit zal met een nieuw vleermuisonderzoek, vergelijkbaar aan dit onderzoek, moeten worden vastgesteld. Indien dan blijkt dat de vleermuiskasten niet langer in gebruik zijn, is een ontheffing niet noodzakelijk om ze weg te halen.

Scenario B

De vleermuiskasten zijn blijvend door Ruige dwergvleermuizen in gebruik als paarverblijf

Dit is het te verwachten scenario. De vleermuizen komen ieder jaar in augustus terug naar de locatie om in de kasten te paren. Een ontheffingsaanvraag is daarmee onafwendbaar. Als eis in de ontheffing zal gesteld worden dat de vleermuiskasten verplaatst moeten worden, óf dat vervangende vleermuiskasten moeten worden aangebracht. Dit dient op korte afstand van de huidige verblijfplaats te gebeuren. De flatgebouwen aan de Wiekslag (ten oosten van het onderzoeksgebied) ogen hiervoor geschikt. Het is momenteel onbekend of in deze flats al vleermuizen aanwezig zijn. Gezien de kenmerken van deze flats, zou het goed kunnen dat hier reeds vleermuizen in verblijven. Het verplaatsen van de vleermuiskasten naar de Wiekslag is op dit moment de meest kansrijke optie.

Aanbevelingen

Op dit moment is niet bekend of de vleermuizen ook in de vleermuiskasten overwinteren. Aangezien de kasten van onderaf in te zien zijn (Figuur 4), is dit eenvoudig te onderzoeken. Volgens het Vleermuisprotocol (2013) dient een inspectie tussen 1 december en 1 maart uitgevoerd te worden.

Bureau Stadsnatuur beveelt aan een inspectie winterverblijven uit te laten voeren en de resultaten als addendum aan deze notitie toe te voegen.

Literatuur

- Baerdemaeker, A. de. 2016. Quick scan de Hoven Capelle a/d IJssel. bSR-notitie 1266. Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging en Gegevensautoriteit Natuur. 2013. Vleermuisprotocol 2013, 25 maart 2013. Te raadplegen op www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke houders.
bSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.